

דבר העורכים

חוברת זו פותחת את הכרך ה-30 של כתב העת **משפטים**. כתב העת נוסד ב-1968, הודות ליוזמתו של פרופ' אהרן ברק, כיום נשיא בית המשפט העליון, ולפעילותם של מרצים מהפקולטה למשפטים באוניברסיטה העברית, ככתב העת היחיד בארץ שעריכתו וניהולו מסורים בידי סטודנטים.

במשך שנים שימש כתב העת אכסניה למגוון מאמרים אקדמיים בנושאים שונים, ביניהם לא מעט אבני דרך בהתפתחות המשפט הישראלי. המאמרים זכו לטיפול רציני ומסור של מערכות כתב העת לדורותיהן. אלו הורכבו מהסטודנטים הבולטים בפקולטה למשפטים של האוניברסיטה העברית. כתב העת, כ"בית גידול" לרבים מטובי המשפטים בארץ, זכה לתרומתם בכתובה ובעריכה והעניק חוויה מעשירה וייחודית לסטודנטים אשר עבדו במסגרתו.

חברי המערכות השונות פועלים ללא הפסק לשיפור כתב העת שעליו הם מופקדים. בשנים האחרונות, למשל, התחלנו להוציא את מפתחות הכרכים יחד עם החוברת האחרונה היוצאת בכל כרך, ולא בנפרד, כדי למנוע עיכוב בהשלמת הכרכים. נוסף על כך עוסק כתב העת בהוצאה לאור של מפתח מאוגד, אשר יאפשר איתור נוח של מאמרים המתיחסים לפסקי דין, לחוקים ולנושאים שונים, ויכלול מפתח מאמרים של כל כרכי כתב העת על פי סדר אלפביתי של שמות המאמרים ושמות המחברים. כמו כן, אנו פועלים להרחבתה ולשכלולה של הצגת כתב העת בפורמט ממוחשב באינטרנט.

בחודש ספטמבר 1998 הלך לעולמו אחד ממרצי הפקולטה למשפטים, הפרופ' זאב פלק ז"ל. החלטנו להקדיש חוברת זו, הפותחת את כרך ל', לזכרו של פרופ' פלק, איש רב פעלים ויוצא דופן ביותר ממובן אחד.

פרופ' פלק היה מאז ומתמיד מהקוראים לקירוב לבבות, לחיפוש דרכים ליישום ציוויי ההלכה בדרכי נועם. אך הולם הוא, על כן, כי החוברת המוקדשת לזכרו תעסוק בחלקה הגדול בעבירות המגבילות את חופש הביטוי, עבירות הקשורות ישירות לשמירה על אחדות העם ולדרכי יישוב המחלוקות בו. בחוברת מופיעים כמה מאמרים, הסוקרים מהיבטים שונים את פסקי הדין שניתנו בעת האחרונה על ידי בית המשפט העליון בהקשר של עבירות הסתה והמרדה.

נוסף על כך כוללת החוברת מאמר הדן באפשרות לפסול הודאת נאשם מנימוקים חוקתיים – אפשרות שחוקי היסוד החדשים פתחו פתח ליישמה בארצנו. המאמר הנועל את החוברת מתייחס לבעיה הכאובה של תת ייצוג של נשים בדרגות הבכירות בשירות

הציבורי, ומצביע על דרכים ליישם את תיקון מס' 7 לחוק שירות המדינה (מינויים), שנועד לטפל בבעיה זו.

חוברת זו מופיעה בתקופה שבה מהדהדות קריאות כנגד מערכת המשפט. קריאות אלו מצאו ביטוי המוני בעצרת התפילה שנערכה בלב ירושלים ופנתה כנגד בית המשפט העליון, ביום 14 בפברואר 1999. במקביל לקריאות הפומביות אנו נתקלים בתופעות שונות של אלימות, מילולית ופיזית, כנגד שופטים – מהתבטאויות חמורות (למשל, הביטוי "צורר היהדות" שהופנה כלפי נשיא בית המשפט העליון), לשריפת מכוניתו של שופט בית המשפט המחוזי בתל-אביב, ג'ורג' קרא, וריקת בקבוק תבערה כנגד שופטת בית משפט השלום נידה לידסקי, ואיומים בעל פה ובכתב. קשה מאד לנתק תופעות אלה מעלייה כללית באלימות – המילולית והפיזית – בחברתנו, אלימות שמצאה ביטוי חד וכואב ברציחתו של ראש-הממשלה יצחק רבין ז"ל ביום ארבעה בנובמבר 1995, י"א בחשוון התשנ"ו. עם זאת, הפניית ביטויי האלימות כלפי מערכת המשפט מסמנת שינוי משמעותי. בשנים עברו, נמצאו מערכות המשפט ושלטון החוק – כמציאות או כמיתוס – בלב הקונסנזוס הישראלי, נהנו מרמה גבוהה של הערכה, והפלגים השונים הכירו כולם בחיוביותם ונמנעו מלפגוע כמעמדם. לא עוד, כפי שיעידו התופעות המוזכרות לעיל.

בד בבד מתמודדת הקהילה המשפטית בישראל עם חילוקי דעות חריפים לגבי הדרך הנאותה לפעול בסוגיות שונות שעל הפרק – בדבר המצב החוקתי, תפקיד בית המשפט בחברה, יציבות מול צדק. אין אלו אתגרים חדשים, וחילוקי דעות חדים אפיינו אותם גם בעבר. אולם, באווירה המתוחה הכללית, גם הבדלי גישות אלו מקבלים משנה חריפות, ושיקולים חדשים נכנסים לזירה – האם על המשפטן להביע בפומבי את ביקורתו על דברים הנעשים במערכת, בתקופה של התקפות כה קיצוניות, או שמא מוטב להבליג ולהימנע מלתת נשק בידי אויבי המערכת? עד כה, מצליחה הקהילה המשפטית ברובה (בחריגים מעטים בלבד) לשמור על שני העקרונות: על הדיון והפולמוס החשובים כל כך לכל קהילה אקדמית ולקהילה משפטית על אחת כמה וכמה, וכן על תרבות הוויכוח הנאות – הקשבה (גם אם לא תמיד ברצון ובאדיבות), מידה גבוהה של ענייניות וסגנון הולם. נקווה, שגם להבא נוכל לעמוד על הללו.

גיא הלפסק
דורית רובינשטיין
עורכים